

УДК 82.09:323.272(477) «1917/1921»(045)

ЮРІЙ ТЕЛЯЧИЙ,

*доктор історичних наук, професор
(м.Хмельницький)*

**Активізація літературної критики
в період Української революції (1917–1921 рр.)**

В статті охарактеризовано процес активізації української літературної критики в роки революції (1917–1921). Визначено характерні риси літературної творчості періоду національно-культурного відродження. З'ясовано особливості української літературної критики як складової культурного процесу в 1917–1921 рр.

Ключові слова: *літературна критика, інтелігенція, культура, письменники, українська революція.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах розбудови України в контексті державотворчого процесу актуальним є використання історичного досвіду часів Української революції (1917–1921 рр.). Національно-культурне відродження проявилось в різних сферах культури. Вагомі зрушення відбулися в літературному процесі загалом та літературній критиці зокрема. Революційні події 1917–1921 рр. в Україні вплинули не лише на долю, а й на творчість української інтелігенції.

Аналіз основних досліджень і публікацій, присвячених даній проблемі і на які спирається автор. Тема українського літературного життя в революційну добу 1917–1921 рр. стала предметом дослідження М. Глобенка, С. Єфремова, Ю. Липи, Н. Миронець, В. Петрова, В. Радзиковича, Д. Розовика, Ю. Телячого, Д. Чижевського та ін., однак можна констатувати про неповноту вивчення цієї проблеми [1;2;6;8;16;17;18;19].

Виділення невирішених проблем, яким присвячено статтю. Незважаючи на наявність праць, присвячених творчій інтелігенції революційної доби, поза увагою дослідників опинилося літературна критика періоду національно-культурного відродження 1917–1921 рр.

Формування мети і завдання статті. Метою й завданням означеного наукового матеріалу виступає визначення досягнень і особливостей української літературної критики як складової культурного процесу в 1917–1921 рр.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У першому десятилітті ХХ ст. розвиток української літератури проходив за надмірно важких умов у контексті єдиного культурного процесу з ідеєю національного визволення України. В критиці та літературознавстві спостерігалася боротьба за єдину національну українську літературу. Великою працею в цій ділянці відзначилися І. Франко, М. Грушевський, С. Єфремов, редактори й співробітники пресових органів та видавництв: М. Сріблянський, Д. Донцов та ін. Особливість літературної праці на цьому відтинку полягала в тому, що багатьом поетам і прозаїкам доводилося бути одночасно критиками й дослідниками вітчизняної літератури. Між письменниками велася інтенсивна полеміка з питань нових літературних напрямів, піднесення професійного рівня літераторів тощо, з нагоди чого І. Франко писав: «Ніколи досі на ниві нашого слова не було такого оживлення, такої маси конфліктів суперечних течій, полеміки різнорідних думок і змагань, тихих, але глибоких переворотів» [21, с.11-12].

Літературна критика впродовж 1917–1921 рр. стала засобом регулювання і корекції літературного процесу, спілкування письменників з читачами. Із сторінок газет і журналів як широкі народні верстви, так і представники творчої інтелігенції мали змогу довідатися про актуальні питання розвитку літературного життя в часи УЦР, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії УНР, про головні здобутки в галузі української літератури. Тогочасна літературна критика підтримувалася і забезпечувалася як нормами і кодифікаційними правилами, так і громадською думкою інтелігенції. Основні її жанри революційного періоду: рецензія, стаття проблемного чи оглядового характеру, творчий портрет, есе, фейлетон, пародія, некролог, монографія, дискусія, лист-звернення тощо. Аналіз літературно-критичних матеріалів, присвячених проблемі культуротворчої діяльності української інтелігенції, які вийшли друком упродовж 1917–1921 рр., свідчить про їх тісний зв'язок із журналістикою, спеціальною літературно-мистецькою пресою. Літературна критика повною мірою характеризується як важливий різновид публіцистики революційної доби [9, с.183].

У дослідженні «Українське літературознавство в перше пореволюційне п'ятнадцятиліття» Г. Костюк писав: «Революція 1917 року, а з нею великий український національно-визвольний рух, проголошення Української Народної Республіки незалежною державою були тим історично-вирішальним, межевим етапом, що позначив собою початок нової, висхідної, національно-державної доби в історії

українського народу. Ця велика подія в нашій історії позначилася позитивно на цілому комплексі... культурної, мистецької, літературної та наукової діяльності нашого народу. Зокрема позначилася вона на стані й розвитку українського літературознавства – науці про теорію й історію мистецтва слова» [5, с.185].

У силовому полі літературно-мистецького модернізму 1917–1921 рр. були постійно присутні дві опозиційні тенденції – неокласична та авангардна. Авангардним передвісником нової хвилі модернізму в українській літературі став футуризм, що з'явився ще до Першої світової війни. Тому й не дивно, що 1919 р. М. Семенко пов'язував футуризм (як «мистецтво переходової доби», тобто періоду революції) безпосередньо з «пролетарським мистецтвом», як його наступним, вищим етапом [7, с.33-34; 9, с.183]. За твердженням Р. Мовчан, «...представники авангардних течій 1910–1920 рр. знищували (деструкціювали) всі відомі стильові форми, деформували традиційні жанри, на цих уламках намагались вибудувати (сконструювати) новітнє пролетарське мистецтво. За своєю потужністю тодішній авангард дорівнював революційності соціальних змін у суспільстві. Однак при цьому вони мало дбали про культуру художнього письма, епатажно заперечуючи національну традицію, літературний авангард швидко ідеологізувався, ставав «лівим». Доречно в цьому контексті навести й думку одного з «неокласиків» М. Рильського: «Український неокласицизм був у значній мірі виявом боротьби проти панфутуристів, деструкторів та інших представників того мистецтва, яке так безпідставно декларувало себе як «ліве»» [9, с.82-83].

У вересні 1917 р. з'явилася рецензія Л. Чулого на нову книгу О. Олеся, характерну провідною ідеєю громадянських мотивів. Багато творів цього поета містили заклики до боротьби, мали патріотичний характер, була й лірика, так звані «осінні мелодії». «Отже, – підсумовував автор, – остання книжка О. Олеся – книжка великої краси – говорить, на мій погляд, про великий ліричний дар поета. Тон пророка-проповідника – не властива риса його музи» [22].

Вагоме значення в справі пропаганди української культури мала книга Івана Огієнка, вченого-мовознавця, приват-доцента Київського університету св. Володимира «Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Курс, читаний в українським народнім університеті», яка вийшла на початку 1918 р. в м. Києві. В праці автор подав короткий історичний нарис розвитку української культури від найдавніших до новітніх часів, виходячи з позицій автентичності та самобутності національно-культурних традицій українців [14]. Видання зустріло як схвальну, так і критичну оцінку.

Зокрема, одна з останніх таких рецензій належала авторитетному вченому В. Науменку, який на сторінках «Нової Ради» 5–7 квітня 1918 р. вмістив статтю під промовистою назвою «Як не треба викладати історію української культури» з тезами про те, що «...не тільки ніяких наукових фактів, крім помилок, у цій книжці не знайдеш, але і пояснення відомих вже фактів нема, а все зведено до якогось панегірика українській культурі, без усяких наукових доказів». Причиною цього, на думку опонента, стало «бажання пустити в світ не наукову, а рекламну літературу» з жорсткою критикою антиукраїнської політики російського царизму [10;11]. З відповіддю І. Огієнко не забарився, й уже 21–23 квітня в «Новій Раді» надрукував статтю «Війна з вітряками», в котрій писав: «Д. Науменкові більше над усе не до вподоби гаряча любов до України і всього українського, що червоною ниткою проходить по книжці; проти цього він з запалом і повстає в своїй рецензії, обсилаючи мене за це всяким сміттям... він навіть втертя рівновагу і забув елементарну чемність... Про все це сперечатись з д. Науменком не маю жадної охоти». Іван Огієнко подав коментарі до необґрунтованих, як на його думку закидів Володимира Науменка, особливо зупинившись на мовознавчих аспектах [12;13]. Це все свідчило про факт конфронтації в середовищі української інтелігенції, про те, що перший рік революційних подій поділив її на два табори, що вели між собою ідеологічну боротьбу, на прибічників українського національно-культурного будівництва на принципах традицій та захисту українознавства й тих, що виступали за нерозривний зв'язок, єдність і непорушність україно-російських культурних взаємин.

Однією з малорозвинених важливих складових вітчизняного літературознавства революційних часів залишалася бібліографія. І. Калинович 21 травня 1918 р. на сторінках «Нової Ради» надрукував розлоге звернення до видавництв та літераторів «В справі української воєнної бібліографії», в якому зазначалося: «Наслідком світової війни і з нею зв'язаних проблем європейська публіцистика зацікавилася українською справою й українським народом, даючи цьому доказ у численних відзивах». Із метою систематизації книжок, періодичних видань, публікацій українських авторів, що побачили світ у 1917–1918 рр. (та й у наступні роки), автор вказував на потребу підготовки докладного бібліографічного покажчика, – «він потрібний буде всякому, хто студіювати хоче сучасну добу». Тому І. Калинович звертався до всіх авторів та громадян, що володіють такою інформацією, надсилати її на його адресу [4].

У загальному контексті розвитку української літератури варто наголосити на наявність проблеми розвитку літератури національних

меншин. Досить актуальною стала стаття невідомого автора «О еврейских писателях», надрукована в газеті «Киевское эхо» (1919 р.). Автор розпочав матеріал словами про те, що «Єврейська література... – багата, цікава й різнобічна». Він зазначив про те, що в м. Києві утворилася «невелика єврейська літературна колонія», котра «прекрасно об'єднана чистим ставленням до мистецтва, любов'ю до нього, істинним горінням». Ним відзначалася як показова позиція редакційної колеги партійної газети «Нае цайт» щодо розміщення на її шпальтах віршів, повістей, критичних статей та ін. матеріалів, автором багатьох із яких виступав М. Литвак. За інформацією дописувача, в м. Києві в революційні часи активно працювали такі єврейські письменники, як Д. Бергельсон, І. Блейхер, Д. Гіршкан, Зінгер (молодий белетрист), І. Розенфельд, З. Сегалович, І. Добрушин (критик, поет), поети: Д. Гофштейн, Л. Квітко та ін. Частими гостями їх літературних зібрань були художники І. Ельман, М. Шейхель та ін. У статті наголошувалося на тому, що єврейські видавництва навчилися друкувати презентативні книги «на європейський манер з віньетками та художніми обкладинками». На той час побачили світ видання Д. Бергельсона, Д. Гіршкана, І. Розенфельда та ін. Разом із тим друкуються й перекладені твори В. Короленка, Д. Байрона, Г. Лонгфелло та інших літераторів.

М. Литвак дав коротку, але змістовну характеристику творчості І. Розенфельда (повісті «Конкуренти», «Нога»), Д. Бергельсона (повісті «Біля вокзала», «Після всього»), зазначаючи, що перший із них «шукає в душах людей і речей пісню», а другий – «шорохи та незрозумілі шуми», стверджуючи, що «обидва вони талановиті, що є найбільш важливим». Суперечливий талантом дописувач називає письменника-містика Містера, позитивно відгукується про літератора-повістяра Д. Гіршкіна, роблячи загальний підсумок такими словами: «Праця вирує в єврейській літературній колонії. Пишуть, друкують, видають, спілкуються, обговорюють, критикують, і все це проникнуто чистою високою любов'ю до мистецтва, яке ще єдине світить у темному житті нашому та однаково цінне і прекрасне на всіх мовах» [15].

У вступі до збірника критичних матеріалів «Українська література революційної доби» (1922 р.) Осип Назарук підкреслював, що «...мірилом розвитку нашої національної сили є не тільки напрям і якість письменницьких творів, але також їх кількість і поширення між народом... [яке] надзвичайно трудно ствердити хоч би в приближенню, бо наші видавництва не видають ніяких статистик про те, в які околиці й між які слої населення розходиться їх видання». Автор був переконаний про необхідність такої інформації, оскільки вважав, що

без цього неможливі плани майбутньої літературно-видавничої діяльності, «без сього навіть найкраще письменство не впаде докониати нічого іншого, крім виховання незначної верстви інтелігентів, яка битиметься, як риба об лід, аж поки не винищить її при першій нагоді – таки наша власна неусвідомлена народня маса» [20, с.4]. З метою збирання об'єктивної інформації про діяльність українських письменників у 1917–1921 рр. газета «Український прапор» розповсюдила спеціальну анкету, відповіді на яку, певною мірою, сприяли б формуванню узагальнюючих відомостей з даного питання. В опитуванні взяли участь 82 літератори (з них – 9 жінок), 48 галичан, 30 наддніпрянців, 4 буковинці, які проживали в таких містах: Відень – 31, Львів – 13, Ужгород – 5, Прага – 5, Тарнув – 3, Париж – 3 та ін. [20, с.5, 7]. Тематика виданих літературних творів свідчить, що найвищим ідеалом літературної творчості була «свідомість національних традицій». Як кращі зразки називалися твори молодого літератора О. Бабія, а також В. Винниченка, П. Карманського, О. Назарука, М. Обідного, А. [?] Павлюка, В. Пачовського, В. Поліщука, С. Черкасенка, Ю. Шкрумеляка та ін. [20, с.22, 24, 45]. О. Грицай дав високу оцінку творчій постаті В. Винниченка, зазначаючи, що «...сими романами [«По той бік»] докаже, що він справді наймогутніший талант між сучасними оповідачами України. Була б невіджалувана шкода, якби сей талант витрачувався й надалі на різного роду соціальні брошури та фільми. Я думаю, що нині Винниченко один в силі витворити епоху в нашій соціальній романі». Далі критик позитивно схарактеризував роман «І в огні її окраденую збудять» П. Карманського, «найкращого лірика сучасної Галичини» [20, с.25]. За твердженням Олекси Кущака, найважливішим культурним завданням сучасності стало українське національне визволення, розвиток власного вільного духовного життя. Його основою є моральні цінності нації, кожної людини. З огляду на відповіді позицій анкети можна простежити наявність головних суперечностей: боротьба за виживання та нестримне бажання і воля «піднятися духом понад сучасний побут нації, завзято обороняти свідомість власного визволення», а це спонукає до «праці нації» [20, с.31, 37, 40].

Прикметним є факт зацікавленості до української літератури з боку європейської славістики. Так, у 1919 р. в м. Софії болгарською мовою було видано книгу С. Єфремова «Українската литература». У передмові Д. Шишманов вказував на потребу для болгарів «толкової нужди... об'єктивної і безпристрасної оцінки» розвитку української літератури за непростих революційних умов [3, с.4].

Отже, українська літературно-мистецька критика в 1917–1921 рр. стала важливою складовою вітчизняного культурного процесу з орієнтацією на національне відродження. Сприятливим чинником для літературної критичної думки став розвиток української літератури, зростання книжкового видання, збільшення кількості періодичної преси, в т. ч. й літературно-мистецьких видань, а також активізація творчої діяльності вітчизняних літераторів. Літературна та мистецька критика були тісно взаємопов'язані між собою. Літературно-мистецька критика стала засобом регулювання літературно-мистецького процесу революційної доби, оригінальною формою взаємовідносин між читачами, рецензентами, літераторами та художниками. Завдяки рецензіям як на окремі книжкові видання, так і на мистецькі виставки, читачі мали змогу довідатися про творчий доробок представників літературно-мистецької інтелігенції, скласти загальне уявлення про хід національно-культурного відродження в різних регіонах України за УЦР, гетьманату Павла Скоропадського, Директорії УНР. Завдяки літературно-мистецтвознавчим публікаціям громадськість відкривала нові імена письменників і художників, знайомила з новими тенденціями літературно-мистецького процесу. Значною мірою цьому сприяло прагнення дослідників доносити інформацію не лише зі сторінок фахових видань, а й зі шпальтів популярної періодики. Можна констатувати про недостатню увагу критиків до культурних проблем національних меншин. Заслугове на схвалення факт появи в революційні роки перших фундаментальних узагальнюючих праць з історії української літератури С. Єфремова, а також переклад українською мовою авторитетних зарубіжних видань з актуальних проблем культури тощо. Все це свідчило про початок створення в 1917–1921 рр. вітчизняної школи дослідників національної культури. На жаль, дані тенденції мали нетривалий характер.

Узагальнюючи здобутки української літературно-мистецької інтелігенції в 1917–1921 рр., можна констатувати, що результати творчості об'єктивно підтвердили факт національно-культурного відродження в Україні впродовж революційного періоду. Вагомих досягнень у прозі досягли представники старшої генерації, наддніпрянці: Г. Журба, П. Капельгородський, Г. Коваленко, В. Короленко, В. Леонтович, Д. Маркович, О. Пчілка, Н. Романович-Ткаченко, Г. Хоткевич, Л. Яновська та ін.; західняки: Б. Лепкий, О. Маковей, О. Назарук, В. Островський, В. Стефаник та ін. Національну поезію того часу представляли як уже відомі поети – М. Вороний, О. Діхтяр, М. Драй-Хмара, М. Кононенко, А. Кримський, Я. Мамонтов, О. Олесь, В. Самійленко, Л. Старицька-Черняхівська,

С. Черкасенко, М. Чернявський та ін., так і початківці – П. Гаєнко, Д. Геродот, М. Годованець, С. Грещенко, О. Донченко, В. Еллан-Блакитний, А. Животко, О. Журлива, М. Зеров, М. Йогансен, Г. Косинка, Г. Мазуренко, В. Максимець, М. Нарушевич, М. Обідний, В. Поліщук, К. Поліщук, А. Постоловський, М. Рильський, Я. Савченко, В. Свідзінський, М. Семенко, О. Слісаренко, В. Сосюра, П. Степ, П. Тенянко, М. Терещенко, П. Тичина, П. Филипович, М. Філянський, В. Чумак, Г. Чупринка та ін. У Наддніпрянщині набула популярності творчість західноукраїнських поетів: Д. Загула, П. Карманського, В. Кобилянського, Р. Купчинського, Б. Лепкого, В. Пачовського та ін. Помітний внесок в українську драматургію 1917–1921 рр. зробили В. Винниченко, М. Ірчан, Є. Карпенко, Я. Мамонтов, І. Микитенко, Л. Старицька-Черняхівська, С. Черкасенко, Л. Яновська та ін. У діаспорі українську літературу розвивали О. Грабовський, О. Грицай, М. Скритий, М. Тарновський, С. Чернецький та ін. Публіцистику революційного часу творили С. Єфремов, В. Мурський, А. Ніковський, П. Стебницький, М. Шаповал та ін.

У наступному по-різному склалися життєві долі представників української літературно-мистецької інтелігенції. Дехто помер, загинув у боях із загарбниками, інші відчували гіркоту принижень і поневірянь у чужих країнах, багато хто з тих, хто залишився в Україні, були фізично знищені в часи сталінського терору; а над тими, що залишилися живими, висіла постійна загроза арешту. У 1920 р. М. Рильський із гіркотою в душі написав пророчі слова:

Огонь пройшов і залишився дим,
Про бурю спогад – жовті складки піни,
Туман їдкий, де був потоп і грім,
Де грала повінь – крумкання жабині [23, с.5-7].

Висновки та перспективи розвитку проблеми. Отже, в контексті самотніх українських громадських і політичних інститутів, упродовж XIX та на початку XX ст. розвинувся український національний рух, котрий очолила інтелігенція і який завершився національно-соціальною революцією 1917–1921 рр. й проголошенням української державності. Але це національно-державне відродження було надто коротким, щоб мати вирішальний вплив на соціальну й економічну еволюцію української нації, воно яскраво проявилось у культуротворчій діяльності української інтелігенції, що була також передчасно та мілітарно призупинена більшовиками в листопаді 1920 р. Перспективним напрямком досліджень виступає українська мистецтвознавча критика 1917–1921 рр.

Список використаних джерел і літератури:

1. Глобенко М. Хрестоматія з української літератури / М. Глобенко. – Марсель, 1952. – 64 с.
2. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – К. – Ляйпці, 1919. – Т. 2 : Від Шевченка по початок 1920-их рр. – 504 с.
3. Єфремов С. Украинската литература / С. Ефремов ; прѣвель отъ ржкописа Димитръ Шишмановъ. – София : Печатница С. М. Стайковъ, 1919. – 127 с.
4. Калинович І. В справі української воєнної бібліографії / І. Калинович // Нова Рада. – 1918. – № 81. – 21 трав. – С. 4.
5. Костюк Г. Українське наукове літературознавство в перше пореволюційне п'ятнадцятиліття / Г. Костюк // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Париж-Чикаго, 1962. – Т. CLXXIII: Праці історично-філософичної секції. Збірник на пошану українських учених, знищених большевицькою Москвою / ред. М. Овчаренко. – С. 185–216.
6. Липа Ю. Бій за українську літературу / Ю. Липа. – Львів : Народній стяг, 1935. – 151 с.
7. Мертвопетлюйко П. Мистецтво переходової доби / П. Мертвопетлюйко // Мистецтво. – 1919. – № 2. – черв. – С. 33–34.
8. Миронець Н. Джерела історичної пам'яті / Н. Миронець. – К. : Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2008. – 400 с.
9. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х : портрет в історичному інтер'єрі : [моногр.] / Раїса Мовчан. – К. : Стило, 2008. – 544 с.
10. Науменко В. Як не треба викладати історію української культури / В. Науменко // Нова Рада. – 1918. – № 50. – 5 квіт. – С. 2.
11. Науменко В. Як не треба викладати історію української культури / В. Науменко // Нова Рада. – 1918. – № 52. – 7 квіт. – С. 2.
12. Огієнко І. Війна з вітряками / І. Огієнко // Нова Рада. – 1918. – № 64. – 21 квіт. – С. 2.
13. Огієнко І. Війна з вітряками / І. Огієнко // Нова Рада. – 1918. – № 65. – 23 квіт. – С. 2.
14. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія життя українського народу. Курс, читаний в українському народнім університеті / І. Огієнко. – К., 1918. – 272 с.
15. О еврейских писателях // Киевское эхо. – 1919. – 27 января. – № 4. – С. 4.
16. Петров В. Історія української літератури / Петров В., Чижевський Д., Глобенко М. – Мюнхен, 1949. – Зошити 1–10. – 193 с.
17. Радзикович В. Історія Української Літератури / Володимир Радзикович. — Детройт : Книгарня і Видавництво «Батьківщина», 1956. – Т. III : Нова Доба. – 135 с.
18. Розовик Д. Ф. Культурне будівництво в Україні у 1917–1920 рр. / Д. Ф. Розовик. – К. : Аквілон-Плюс, 2011. – 544 с.

19. Телячий Ю.В. Українська літературно-мистецька інтелігенція в національно-культурному відродженні (1917–1921 рр.): [моногр.] / Ю.В. Телячий. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2014. – 600 с.

20. Українська література революційної доби. – Львів – Відень : накладом «Українського Прапора», 1922. – 47 с.

21. Хрестоматія з української літератури ХХ сторіччя / упоряд. : Євген В. Федоренко та Павло Муляр. – Нью-Йорк : вид-во Шкільної ради, 1978. – 432 с.

22. Чулий Л. Нова книжка О. Олеся / Л. Чулий // Нова Рада. – 1917. – 19 верес. – № 140. – С. 4.

23. «Як на вільне, на радісне свято...» / авт.-упорядн. Завальнюк К. В., Стецюк Т. В. : Ч. 1. Українська поезія доби національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.). – Вінниця : видавництво-друкарня «Діло» ; СПД Данилюк В. Г., 2007. – 492 с.

References:

1. Hlobenko M. Khrestomatiia z ukrainiskoi literatury, Marsel, 1952, 64 p.
2. Yefremov S. Istoriia ukrainiskoho pysmenstva, K., 1919, Part 2, 504 p.
3. Efremov# S. Ukrainskata literatura, Sofija, 1919, 127 p.
4. Kalynovych I. V spravi ukrainiskoi voiennoi bibliohrafii, Nova Rada, 1918, Vol. 81, pp. 4.
5. Kostiuk H. Ukrainske naukove literaturoznavstvo v pershe porevoliutsiine piatnadsiatylittia, Paryzh-Chykago, 1962, pp. 185–216.
6. Lypa Yu. Bii za ukrainsku literaturu, Lviv, 1935, 151 p.
7. Mertvopetliuko P. Mystetstvo perekhodovoi doby, Mystetstvo, 1919, Vol. 2. pp. 33–34.
8. Myronets N. Dzherela istorichnoi pamiaty, K., 2008, 400 p.
9. Movchan R. Ukrainskiy modernizm 1920-kh : portret v istorichnomu interieri : [monohr.], K., 2008, 544 pp.
10. Naumenko V. Yak ne treba vykladat istoriiu ukrainiskoi kultury, Nova Rada, 1918, Vol. 50, pp. 2.
11. Naumenko V. Yak ne treba vykladat istoriiu ukrainiskoi kultury, Nova Rada, 1918, Vol. 52, pp. 2.
12. Ohiienko I. Viina z vitriakamy, Nova Rada, 1918, Vol. 64, pp. 2.
13. Ohiienko I. Viina z vitriakamy, Nova Rada, 1918, Vol. 65, pp. 2.
14. Ohiienko I. Ukrainska kultura. Korotka istoriia zhyttia ukrainiskoho naroda. Kurs, chytanyi v ukrainskim narodnim universyteti, K., 1918, 272 p.
15. O evrejskikh pisateljah, Kievskoe jeha, 1919, Vol. 4, pp. 4.
16. Petrov V. Istoriia ukrainiskoi literatury, Moskva, 1949, Zoshyty 1–10, 193 p.
17. Radzykevych V. Istoriia Ukrainiskoi Literatury, Detroit, 1956, Part III, 135 p.
18. Rozovyk D. F. Kulturne budivnytstvo v Ukraini u 1917–1920 rr., K., 2011, 544 p.
19. Teliachyi Yu.V. Ukrainska literaturno-mystetska intelihentsiia v natsionalno-kulturnomu vidrodzhenni (1917–1921 rr.): [monohr.], Ternopil, 2014, 600 p.

20. Ukrainska literatura revoliutsiinoi doby, Lviv, 1922, 47 p.

21. Khrestomatiia z ukrainskoi literatury XX storichchia, Niu-York, 1978, 432 p.

22. Chulyi L. Nova knyzhka O. Olesia, Nova Rada, 1917, Vol.140, pp. 4.

23. «Yak na vilne, na radisne sviato...», Vinnytsia, 2007, 492 p.

Summary

Yurii Teliachyi

Intensification of Literary Criticism in the Period of Ukrainian Revolution (1917–1921)

The process of intensification of Ukrainian literary criticism in the years of revolution (1917–1921) has been characterized in the article. Typical features of literary creative work of the period of national-cultural revival have been determined. Peculiarities of Ukrainian literary criticism, as a component of cultural process in 1917–1921, have been cleared out.

Key words: *literary criticism, intelligentsia, culture, writers, Ukrainian revolution.*

Дата надходження статті: «7» січня 2016 р.

Дата прийняття до друку: «17» січня 2016 р.

УДК 821.161.2.09+929 Малик

ОЛЕСЯ ФОМІНА,
аспірантка
(м.Старобільськ)

**Модель світу крізь призму фантастичних повістей «Злочинці з паралельного світу», «Злочинці з паралельного світу – 2»
Галини Малик**

У статті зроблено спробу окреслити об'єктивну наукову оцінку особливостям української літературної казки другої половини ХХ ст. – першої половини ХХІ ст. модель світу крізь призму фантастичних повістей Галини Малик. Автор статті досліджує українську літературну казку на прикладі повістей « Злочинці з паралельного світу », « Злочинці з паралельного світу – 2 » Галини Малик.

Ключові слова: *модель світу, сучасне літературознавство, жанр, літературна казка, фантастична повість, Галина Малик, злочинці з паралельного світу, художньо-мовленнєві засоби.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне літературознавство виявляє незмінний інтерес до закономірностей